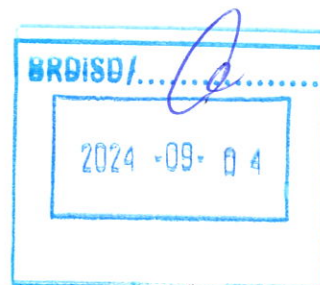

Prof. dr hab. Piotr Kurka
Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

Recenzja sporządzona w związku z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora mgr Ewie Łuczak, wszczętym w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, po 1 Maja 2019 roku, w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej: sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki

Pani mgr Ewa Łuczak jest artystką wizualną, autorką wideo, form dokumentalnych i wideo instalacji. W 2006 roku ukończyła Wydział Rzeźby w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych, dyplom uzyskując w pracowni prof. Grzegorza Kowalskiego. „Radiowe dni”, ta instalacja wideo znajduje się obecnie w kolekcji Zachęty - Narodowej Galerii Sztuki w Warszawie). Jest laureatką V edycji programu Młoda Polska w 2008 roku w dziedzinie Sztuki Wizualne. Pierwsze prace artystki to czarno-białe fotograficzne akty. Później pojawiły się zainteresowania przestrzenią i ruchem, a głównym narzędziem stała się kamera wideo i jej zastosowanie w instalacjach artystycznych i scenografii teatralnej. Obecnie pełni funkcję prodziekana i wykładowczyni Wydziału Rzeźby macierzystej uczelni.

W y b r a n e w y s t a w y

Co myśmy zrobili, że nie leżymy teraz razem na Santorini. Trzy lata Pracowni Wschodniej przy placu Hallera” wystawa prezentująca prace twórców związanych z Galerią Pracownia Wschodnia,

Galeria Pracownia Wschodnia, Warszawa, listopad-grudzień 2023; wystawa zbiorowa

Metafizyka i plotki wystawa twórców skupionych wokół Katedry Działań

Przestrzennych Wydziału Rzeźby ASP i zaproszonych gości, Galeria Fundacji Alina, wrzesień - październik 2023, Warszawa; wystawa zbiorowa

Mosty i pomosty II wystawa prezentująca prace artystów związanych z Wydziałem Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Galeria im. Bolesława Biegasa,

Powiatowe Centrum Kultury i Sztuki w Ciechanowie, wrzesień 2023; wystawa zbiorowa **Mosty i pomosty** wystawa prezentująca prace artystów związanych z Wydziałem Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Muzeum przyrody i techniki w Starachowicach, lipiec - wrzesień 2023; wystawa zbiorowa

Secondary Archive wystawa prezentująca prace artystek z Europy Środkowej i Wschodniej, Center for Cultural decontamination, Belgrad, Serbia, grudzień 2022 - styczeń 2023; wystawa zbiorowa

Manifesta 14 udział w ramach projektu **Secondary Archive** wystawa prezentująca statmenty dźwiękowe artystek z Europy Środkowej i Wschodniej, Galeria Narodowa w Prishtinie, Kosowo, lipiec 2022; wystawa zbiorowa

Martwa Natura wystawa prezentująca prace studentów z Wydziału Rzeźby ASP w Warszawie i Instytutu Edukacji Artystycznej, ASP w Łodzi, Akademickie Centrum Designu, ul. Księży Młyn 13/15, Łódź, czerwiec 2022;

Martwa Natura wystawa prezentująca prace studentów z Wydziału Rzeźby ASP w Warszawie i Instytutu Edukacji Artystycznej, ASP w Łodzi, Cukry, ul. 11 listopada 10a, Warszawa, czerwiec 2022;

Suma zbiorów. Powtórzenie prezentacja dorobku młodszych pracowników Wydziału

Rzeźby, Galeria Punkty, Wybrzeże Kościuszkowskie 37, Warszawa, maj 2022; wystawa zbiorowa

Księżyc i Tarcza Sobieskiego. Heveliana dawne i sztuka współczesna wystawa prezentująca Jana Heweliusza jako uczonego i artystę, a także prace współczesnych artystów i artystek inspirowane działalnością i odkryciami astronoma, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Warszawa, kwiecień 2022; wystawa zbiorowa

Zawłaszczanie II wystawa Katedry Działań Przestrzennych Wydziału Rzeźby ASP w Warszawie i zaproszonych gości, Galeria Punkty, Warszawa, grudzień 2021; wystawa zbiorowa

Zawłaszczanie wystawa Katedry Działań Przestrzennych Wydziału Rzeźby ASP w Warszawie I zaproszonych gości, Pracownia Wschodnia, Warszawa, listopad 2021; wystawa zbiorowa **Photo-Lapse** wystawa prezentująca prace studentów skupionych wokół pracowni fotograficznej na Wydziale Rzeźby ASP w Warszawie, Galeria Punkty, Wybrzeże Kościuszkowskie 37, Warszawa, maj 2020;

Hommage a Isaac Bashevis Singer wystawa prac artystów Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie z okazji 17. Festiwalu Kultury Żydowskiej „Warszawa Singera”. Prom Kultury Saska Kępa, Warszawa, 2020; wystawa zbiorowa

Uniwersum – artystyczne interpretacje polskich badań kosmosu wystawa prac artystów z kręgu Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, które przybliżają dokonania Polek i Polaków w obszarze badań nad wszechświatem, Prom Kultury Saska Kępa, Warszawa, 2020; wystawa zbiorowa

Suma zbiorów prezentacja dorobku młodszych pracowników Wydziału Rzeźby, Galeria Punkty, Wybrzeże Kościuszkowskie 37, Warszawa, 2020; wystawa zbiorowa

Co robi rzeźba wystawa pedagogów Wydziału Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Gdańsk, ASP w Gdańsku, 2019; wystawa zbiorowa

On Fire! wideo instalacja, Sabinarti, Casaprotta, Włochy, 2017; wystawa indywidualna

Behind Togetherness warsztaty i sympozja skupione wokół pojęcia “togetherness” (wspólnotowości) i możliwości jej praktykowania, nGbK, Berlin, Niemcy; Galeria HIT/transit.sk, Bratysława, Słowacja, 2014;

Temporary Autonomous Zone /3/ 24 projects in 24 hours prezentacja prac artystów wizualnych, muzyków i teoretyków sztuki, Galeria Studio, Warszawa, 2014; wystawa zbiorowa

Sekwencje wystawa prezentująca prace artystów z kręgu pracowni Grzegorza Kowalskiego, Lubelskie Towarzystwo Sztuk Pięknych, Galeria Lipowa, Lublin, 2010; wystawa zbiorowa

Program patriotyczny pokaz instalacji wideo, Headlands Center for the Arts, Fort Barry, Sausalito, Kalifornia, USA, 2008; wystawa indywidualna

Ciało/Geometria wystawa prezentująca prace studenckie powstałe w pracowni prof. Grzegorza Kowalskiego na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, BWA, Zielona Góra, 2008; wystawa zbiorowa

Warianty. Pracownia Kowalskiego 2006/2007 wystawa Grzegorza Kowalskiego oraz zaproszonych artystów, Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa, 2007; wystawa zbiorowa

Radiowe dni prezentacja instalacji wideo, Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa, 2007; wystawa indywidualna

Idę w stronę słońca Biennale Nowych Mediów, Galeria DAP, Warszawa, 2006; wyróżnienie specjalne; wystawa zbiorowa

Głos wybrzeża Zoom out festiwal, Fabryka fotografii, Łódź, Warszawa, Berlin, 2005; wystawa zbiorowa

Rzeźbiarze fotografują Muzeum im. Xawerego Dunikowskiego, Królikarnia, Warszawa, 2004

Wybrane instalacje/ wideo dla teatru / koncerty

Andrzej Nowak. Koncert spektakl/performance muzyczno wizualny poświęcony twórczości fikcyjnego kompozytora współczesnej muzyki elektronicznej, festiwal Efemera, TR Warszawa, Warszawa, VIII.2021; instalacja wideo

Berjozkele jednokanałowa instalacja wideo do koncertu Oli Bilińskiej, Louvre-Lens, Francja, 2019; instalacja wideo, reżyseria światła

Madama Butterfly opera na Placu Defilad, Giacomo Puccini, reżyseria Natalia Korczakowska, Studio Teatr galeria, Warszawa, 2019; wideo

Studnia/Sulinys koncert, wileńska premiera albumu grupy Babadag, Tamsta Club, Wilno, 2019; reżyseria, instalacja multimedialna, reżyseria światła

Grotowski non fiction spektakl teatralny, tekst Krzysztof Szekalski, reżyseria Katarzyna Kalwat, Wrocławski Teatr Współczesny, 2019; reżyseria światła

Grotowski non fiction spektakl teatralny, tekst Krzysztof Szekalski, reżyseria Katarzyna Kalwat, Teatr im. Jana Kochanowskiego w Opolu, 2018; reżyseria światła

Robert Walser. I would prefer not to performance, tekst Benjamin Bukowski, reżyseria Katarzyna Kalwat, CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa, 2018; instalacja przestrzenna, wideo i światło

4 tygodnie (odsłona II) spektakl teatralny, tekst Krzysztof Szekalski, reżyseria Aleksandra Jakubczak, TR WARSZAWA, Warszawa, 2018; scenografia, wideo i światło

Nekroperformance. Robert Walser performance, tekst Benjamin Bukowski, reżyseria Katarzyna Kalwat, Festiwal Nowego Teatru, Rzeszów, 2017; scenografia, wideo i światło

4 tygodnie spektakl teatralny, tekst Krzysztof Szekalski, reżyseria Aleksandra Jakubczak, TR WARSZAWA, Warszawa, 2017; instalacja przestrzenna, wideo i światło

Landscape. Lekcja anatomi spektakl teatralny, tekst Weronika Murek, reżyseria Katarzyna Kalwat, Teatr im. Juliusza Słowackiego, Kraków, 2017; instalacja wideo

Wściekłość spektakl teatralny, tekst Elfride Jelinek, reżyseria Maja Kleczewska, Teatr Powszechny, Warszawa, 2016; spektakl prezentowany na Biennale Teatralnym w Wenecji w 2017 roku; wideo i światło Yekaterinburg, Rosja, 2015; wideo

Bye, bye butterfly koncert grupy Babadag, TR WARSZAWA, Warszawa, 2015; reżyseria, instalacja multimedialna

Letnie osy kásają nas nawet w listopadzie spektakl teatralny, tekst Iwan Wyrpajew, reżyseria Wojciech Urbański, Teatr Dramatyczny, Warszawa, 2015; instalacja wideo

Patris spektakl teatralny, reżyseria Siergiei Antselevich, festiwal "Theatre Confrontations", Mińsk, Białoruś, 2013; instalacja wideo

Near that place spektakl teatralny, reżyseria Johan Forsman, choreografia Daniel Almgren Recen, MDT Theatre, Sztokholm, Szwecja, 2013; instalacja wideo

Konstrukcje Debory Vogel spektakl teatralny, reżyseria Magdalena Gnatowska, Festiwal Singer, Warszawa, 2012; instalacja wideo

Wybrane realizacje filmowe

Rytm materii film dokumentalny poświęcony postaci i twórczości profesora Adama Myjaka, 6'40 min, reżyseria Prot Jarnuszkiewicz, 2023; montaż

Wojna i chwała film dokumentalny poświęcony twórczości Juliusza Kossaka, 9'54 min, reżyseria Prot Jarnuszkiewicz, 2023; montaż

Było pięknie film dokumentalny przedstawiający sylwetkę twórczą Józefa Maśluszczaka, 6'35 min, reżyseria Prot Jarnuszkiewicz, 2023; montaż

Barwy światła film dokumentalny poświęcony dziełom Józefa Mehoffera znajdującym się w kolekcji Banku PKO SA, 9 min, reżyseria Prot Jarnuszkiewicz, 2023; montaż

Gloria film dokumentalny z serii Szukając Jezusa. Biblioteka, 7'54 min, reżyseria Katarzyna Kozyra, 2022; montaż

Zoe film dokumentalny z serii Szukając Jezusa. Biblioteka, 7'04 min, reżyseria Katarzyna Kozyra, 2022; montaż

Herman film dokumentalny z serii Szukając Jezusa. Biblioteka, 10'03 min, reżyseria Katarzyna Kozyra, 2022; montaż

Chris film dokumentalny z serii Szukając Jezusa. Biblioteka, 7'16 min, reżyseria Katarzyna Kozyra, 2022; montaż

Michael film dokumentalny z serii Szukając Jezusa. Biblioteka, 11'06 min, reżyseria Katarzyna Kozyra, 2022; montaż

Mikel film dokumentalny z serii Szukając Jezusa. Biblioteka, 8'05 min, reżyseria Katarzyna Kozyra

Soundwork spektakl teatralny, reżyseria Wojtek Blecharz, TR WARSZAWA, Warszawa, 2016; wideo

Holzwege spektakl teatralny, tekst Marta Sokołowska, reżyseria Katarzyna Kalwat, TR WARSZAWA, Warszawa, 2016; wideo

Możliwość wyspy spektakl teatralny, na podstawie *Możliwość wyspy* Michaela Houellebecqa, reżyseria Magdalena Szpecht, TR WARSZAWA, Warszawa, 2015; wideo

Fellini. Sny spektakl teatralny, reżyseria Grigorij Lifanov, choreografia Fábio Lopez, Teatr

Pani Ewa Łuczak prowadzi szeroko zakrojoną działalność dydaktyczną i warsztatową:
Pracownia Podstaw Dokumentacji i Kreacji Cyfrowej w Rzeźbie prowadzenie zajęć dla studentów I i II roku obejmujące naukę podstaw fotografii, w tym dokumentację studyjną, dokumentację fotograficzną procesu twórczego, podstaw edycji obrazu cyfrowego (obrazów bitmapowych, wektorowych i wideo, podstaw prezentacji - portfolio cyfrowe/interaktywne i portfolio do druku, wstęp do fotogrametrii).

Rok akademicki: 2021/2022, 2022/2023 i 2023/2024. **Sny** warsztaty i wystawa. Prowadzenie warsztatów rysunkowo fotograficznych poświęconych zagadnieniu ilustracji marzeń sennych. W warsztatach wzięło udział około 30 uczestniczek i uczestników w wieku od 7 do 65 lat. Organizator: Fundacja ARTinTRANSLATION. Projekt współfinansowany przez miasto stołeczne Warszawa.

Rok: 2019

Lato w teatrze "Ale czy na pewno słyszysz ten błysk?" Letnie warsztaty teatralne z młodzieżą w TR Warszawa organizowane w ramach projektu Instytut Teatralnego im. Zbigniewa Raszewskiego, finansowanego z budżetu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Prowadzeniu modułu multimedialnego. Inspiracją do stworzenia spektaklu była powieść Mirosława Nahacza *Niezwykłe przygody Roberta Robura* oraz premiera TR Warszawa *Robert Robur* w reżyserii Krzysztofa Garbaczewskiego. Uczestnicy próbowali przyjrzeć się życiu miasta bez użycia zmysłu wzroku i usłyszeć rytm natury bez użycia zmysłu słuchu.

Rok: 2016

Próby z Sikorskiego prowadzenie warsztatów montażu filmowego dla studentek i

studentów Wydziału Sztuki Mediów Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie i kurator wystawy prac uczestników w TR Warszawa. Pretekstem do pracy twórczej uczestników była twórczość kompozytora i pianisty Tomasza Sikorskiego, prekursora sonoryzmu i minimalizmu w polskiej muzyce II połowy XX wieku. W wyniku warsztatów powstały instalacje świetlne i dźwiękowe, filmowo-rysunkowe, zapisy dokumentalne i etiudy filmowe.

Rok: 2014/2015

Lato w teatrze Letnie warsztaty teatralne z młodzieżą w TR Warszawa organizowane w ramach projektu Instytutu Teatralnego im. Zbigniewa Raszewskiego, finansowanego z budżetu Ministerstwa Kultury

Praca doktorska Pani mgr Ewy Łuczak pod intrygującym i wieloznacznym tytułem: *Niech pani swoich nieboszczyków pilnuje!* to praca zbudowana z trzech kanałów wideo, w której autorka korzysta z narzędzi filmu dokumentalnego, animacji i teatru. Nawiązanie do tego ostatniego medium odzwierciedla struktura instalacji, podzielona na trzy akty, które współistnieją symultanicznie w jednej przestrzeni. Projekcje są zapętłone, a odtwarzane jednocześnie, tworzą niekończący się kolaż wizualny i dźwiękowy.

Główną materią, z której utkane jest dzieło, to działania performatywne i symbole - motywy z dramatów Szekspira użyte przez grupę ludzi do zmanifestowania swoich poglądów i niepokojów związanych z sytuacją społeczno-polityczną w Polsce. Hasłem przewodnim jest cytat ze sztuki Williama Szekspira *Makbet: Dopóki las Birnamski nie powstanie, nic ci nie grozi, twoje panowanie jest niewzruszone*. Ta przekazana Makbetowi przez wiedźmy przepowiednia, która może być rozumiana jako symboliczne, niemożliwe do spełnienia zaklęcie, została przez kogoś zmieniona - w miejsce lasu Birnam pojawił się las Smoleński - i umieszczona na ulotce, którą autorka znalazła podczas spaceru na Krakowskim Przedmieściu na początku kwietnia 2011 roku. Stamtąd pochodzi też kolejny intrygujący cytat, który stał się tytułem całej instalacji, jak i pierwszego aktu: - *Niech pani swoich nieboszczyków pilnuje!* Jest to dosłowny cytat z wypowiedzi jednej z osób, z którymi wtedy, podczas pierwszych manifestacji rozmawiała artystka. Pani Ewa Łuczak postanowiła podjąć próbę odnalezienia źródła/autorów i autorek tej ulotki, żeby przeprowadzić z nimi rozmowy. Próba ta zakończyła się sukcesem, odnalazła pomysłodawców podczas manifestacji na Krakowskim Przedmieściu, zorganizowanej z okazji pierwszej rocznicy katastrofy. Nagrała ich wypowiedzi, a później pogłębione wywiady.

Akt 2 - zatytułowany *Las idzie* - podobnie jak akt 1, oparty jest na materiałach z Archiwum autorki, zostały one nagrane w latach 2011-2012. Materiały te to obszerny zapis prób teatralnych do amatorskiego wystawienia *Makbeta*, w inscenizacji twórców wspomnianej wcześniej ulotki. W czasie tych prób wspieranych przez profesjonalnych aktorów ukonstytuował się zasadniczy rys dramaturgiczny - skonstruowany z trzech grup (twórcy ulotki=amatorzy, profesjonalni aktorzy i "obserwatorka"=kamera) tego rodzaju struktura zawsze wymusza konieczność porozumienia, wypracowania wspólnego języka, wyjaśnienia różnych punktów widzenia. Z tego utkana jest materia aktu 2.

Akt 3 - *Bitwa* to część instalacji oparta o rysunek Stanisława Wyspiańskiego z 1904 roku *Bitwa pod Grunwaldem*, która jest karykaturą monumentalnego dzieła Jana Matejki. Ta część instalacji to animacja klasyczna (poklatkowa) oparta na wiernym odwzorowaniu

(w negatywie) rysunku Wyspiańskiego oraz na swobodnych wariacjach na jego temat. Jak pisze doktorantka we wstępie do dysertacji, istotne pytanie będące jednocześnie punktem wyjścia to: Kto, w jaki sposób, dlaczego oraz z jaką intencją wprowadził symbole ze sztuk Szekspira do przestrzeni dyskursu publicznego w tamtym czasie? Zawieśmy odpowiedź, która przeważnie, jak twierdził M. Blanchot, bywa „nieszczęściem pytania” i spytajmy metaforycznie: kto zainstalował nad Wisłą kserokopiarkę bezustannie posuwającą nam klisze programowanej niezgody? Być może w odpowiedzi na to pytanie kryje się determinacja ludzi, którzy niesieni silnymi emocjami, musieli sięgnąć po Szekspira aby spróbować wyjaśnić tajemnicę. W zasadzie od 1989 roku do teraz, różne gremia z różnych, czasami bardzo odległych opcji politycznych, łączyła i paradoksalnie jednoczyła - idea zręcznego podsycania antywspólnotowych fobii. Stereotypy stały się klasowym kodem oznaczającym przynależność do grupy. Jednym z głównych skutków powielania tych stereotypów była wszczepiana od wielu pokoleń oikofobia. Cytuję za Dariuszem Karłowiczem z książki: „Polska jako Jason Bourne”, *„Zakony i okupanci uczyli gardzić własną przeszłością tak skutecznie, że zdaniem wielu to właśnie pamięć i tożsamość stanowią naczelną wrogów wolności, indywidualizmu, nowoczesności”*. Kiedy Matejko malował swój słynny obraz, nie było jeszcze Polski, ale przez wiele pokoleń, niezależnie od jego artystycznej jakości, był on symbolem pokonania tej obcej siły, która - niestety - skutecznie, rozpoczęła proces wyparcia, który trwa do dzisiaj. Jednym ze znanych i niezwykle skutecznych sposobów utrwalania tego stanu jest ironia. Także taka, która wizualizując problem, ucieka się do najniższej formy plakatowego skrótu, jakim jest karykatura. Nie znamy powodów dla jakich Wyspiański wykonał ten ironiczny rysunek. Pani Ewa Łuczak nie wyjaśnia też do końca jaką rolę spełnia animacja oparta o ten artefakt. Wiemy, że staje się on kanwą dla animacji będąc integralną częścią tryptyku, mam też niejasne przeświadczenie, że jest to część instalacji ważniejsza od reportażowych sekwencji z udziałem uczestników manifestacji. Pani Ewa Łuczak w komentarzu pisze o stereotypowym, fasadowym wyobrażeniu narracji historycznej, a przecież w ikonografii większość obrazów historyzujących jest w pewnym sensie fasadowa, dotyczy to nawet współczesnej fotografii reportażowej, wystarczy przyrzeć się corocznym nagrodom World Press Foto. W opisie do pracy doktorskiej pada wyraźnie podszyte ironią stwierdzenie o „złych Krzyżakach” i „dobrych Polakach” i walce „dobra” ze „złem”. Ja mogę to powielić bez cudzysłowu i bez ironii powtórzyć. Tak, w kontekście naszych narodowych interesów, Krzyżacy byli źli. Tego uczył ten „niedobry obraz”. Uczył też odwiecznej i niezwykle prostej konstatacji: wroga należy zabić! Nie można prościej, nawet uważnie czytając Szekspira, lub analizując freudowskie powody zazdrości Wyspiańskiego. Relatywizacja tej brutalnej w swej prostocie konstatacji jest jedną z części składowych, bogatej mozaiki oikofobii. Piszę o tym tylko dlatego, że gdy czytam w opisie (który z trudnością miałbym nazwać dysertacją doktorską) o „dekonstrukcji” i „obranii z nadmiernego patetyzmu”, przecieram oczy ze zdumienia, a porównanie tej dosyć rudymenarnej animacji do „palety” to już grafomańskie nadużycie. A kiedy Autorka pisze o mieszaniu się wątków na „wielu poziomach” od formalnego do wymiaru społecznego, ja widzę tu tylko tę część formalną, pozbawioną konkluzji lub autorskiej interpretacji. Pomijam błędy faktograficzne związane ze Zjednoczeniem Patriotycznym Grunwald, którego geneza sięga daleko wstecz, do roku 1981 i nie ma nic wspólnego z manifestacjami z 2011 roku. Cóż recepta Kurta Schwittersa: „Create connection, if possible, between everything in the world.” nie zawsze jest skuteczna. Trudno jest odmówić Pani Ewie Łuczak proweniencji teatralnych, zważywszy na jej udokumentowaną współpracę z wieloma ważnymi teatrami i twórcami ale z drugiej strony, jeszcze trudniej przyporządkować

rolę części wizualnego tryptyku do definicji aktu. To co doktorantka nazywa „aktami” to fragmentaryczny zapis wywiadów z uczestnikami manifestacji, oraz sfilmowany proces prób do spektaklu, który nigdy nie został wystawiony, a którego pomysłodawcami byli uczestnicy akcji i manifestów. Lejtmotywem dla całości instalacji jest przekształcony cytat z Szekspira, w którym w miejsce Lasu Birnam pojawia się Las Smoleński. Jak się okazuje obydwie te lasy połączyły się w niemożliwym do rozwiązania konflikcie. Praca Pani mgr Ewy Łuczak jest palimpsestem nakładających się na siebie rozpacz i patosu, wielkości i śmieszności, siły i bezradności, w tym obszarze mieści się też mechanizm naśladowczy, który w mimetycznym rytuale sparafrazował Wyspiański i na które ostatnią warstwę własnego palimpsestu nałożyła Ewa Łuczak.

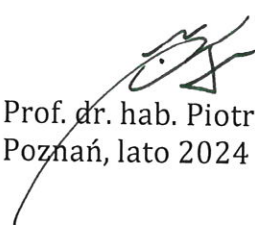
W owym czasie Matejko był „silny” w kontekście ugruntowanej pozycji słynnego akademika w kontraście do „wątłego” Wyspiańskiego. Karykatura spełniała zatem postulat ironii jako narzędzia defensywy. Zgadzam się, że ironia to pożyteczna broń słabych przeciwko silnym.

Ale jak uważa David Foster Wallace : „ironia staje się niebezpieczna – gdy przeradza się w nawyk”. W naszej (nie tylko polskiej) rzeczywistości jest powszechna, od indywidualnego dyskursu przez społeczne i polityczne debaty po reklamowe kampanie. Wallace uważa, że to dlatego, „że ironia choć dowcipna, ma niemal wyłącznie negatywne funkcje – ponieważ jest krytyczna i destrukcyjna, jest także bezużyteczna, gdy przychodzi do skonstruowania czegokolwiek w miejsce hipokryzji, którą zniszczyła”. Stała się językiem pokolenia, które tak boi się mówić co ma na myśli, że wkrótce zapomni, że ma cokolwiek do powiedzenia. Dawni buntownicy narażali się na gniew, niesmak i cenzurę, oskarżenia o anarchię lub nihilizm.

Myślę, że wielu uczestników demonstracji, które odwiedzała Ewa Łuczak ze swoją kamerą, było świadomych powyższych konsekwencji i ewentualnych oskarżeń. Dzisiaj, jak uważa Wallace, może ich spotkać jedynie parodia ze strony utalentowanych ironistów. Uważam, że tzw. „Akt 3” asymptotycznie ociera się o ten rodzaj parodii, żywiąc jednocześnie nadzieję, że drgająca wskazówka moralnego kompasu nie umiejscawia tych prób w coraz silniejszej kulturze upokarzania. To właśnie tam, gdzie autorka przebywała z kamerą narodził się nowy klasowy kod, gdzie patriotyzm rymował się z szowinizmem a wspólnota z ksenofobią.

Przyglądam się uważnie bohaterom filmu. Liczę wszystkie ironiczne uśmiechy i wzruszenia ramion. Liczę powagę i fałszywą egzaltację, pamiętając o tym, że frustracja jest stale aktualna i wszechobecna, bo egzystencja strażników edukacyjnej poprawności jest wprost proporcjonalna do przygodności i wygaszania gniewu i spodziewania się ironii na każdym kroku. Biel w czarno-białym filmie staje się światłem i taką też proweniencję, podejrzewam, że nieświadomą, mają smugi i linie zamazujące tożsamość osób występujących w filmie, podobnie jak części składowe animacji inspirowanej rysunkiem Wyspiańskiego. To dysonans dwóch obcych materii, spełniony jako medium w niewielu przypadkach, jak chociażby w non-kamerowych filmach Antonisza. Nie przekonuje mnie argument o maskowaniu wizerunków osób znajdujących się na ekranie i ułatwieniu w ten sposób obserwacji całej grupy. Być może jest to też kwestia skali, o której autorka pisze przedstawiając koncepcję w wersji płaskiej, odzwierciedlającej dokładny wymiar oryginalnego dzieła Matejki. Moim zdaniem to byłaby najbardziej konceptualnie spełniona wersja tego projektu. Staram się zrozumieć instalację Ewy Łuczak jako obraz o zamglonych brzegach, w którym jest miejsce na ambiwalencję i interpretacyjną dowolność, gdyż tylko takie rozumienie może zabezpieczyć pozytywną konkluzję. Nie zabezpiecza jej bowiem obowiązkowy postulat oryginalnego dzieła

artystycznego. Problem zbiorowej pracy nad dziełem w kontekście konfliktu lub partycypacji, bywał podnoszony przez wielu twórców, począwszy od Felliniego, Larsa Von Triere czy kończąc na udostępnionych podczas niedawnych weneckich Biennale realizacji Laurie Provost czy reinterpretacji Fausta dokonanej przez Anne Immhof w niemieckim pawilonie. Nie chciałbym dyskredytować w ten sposób realizacji Ewy Łuczak gdyż skala użytych środków i ich oddziaływanie na publiczność Biennale są nieporównywalne. Akcentuję jedynie repetycje zagadnień mieszczących się w obszarze kultury obywatelskiej napędzanej ideą współodpowiedzialności. Po drugiej stronie i poza skalą wyznaczaną przez moralny kompas jest kultura upokarzania tak pieczołowicie kultywowana przez przeciwników manifestacji z Krakowskiego Przedmieścia. Dogłębna analiza tej instalacji każe umiejscowić ją w obszarze sztuki aktywistycznej. Toteż w moim mniemaniu to co mogłoby urzeczywistnić realną siłę partycypacyjną tej pracy, paradoksalnie zostało osłabione przez rutynową biegłość artystki w tworzeniu w przeszłości wizualnego tła dla odgrywanych sztuk teatralnych i udziału w realizacjach filmowych. Tym razem szala założenia wychyliła się w stronę wymogu reżyserii syntetycznego i multimedialnego dzieła. Artystka wydaje się być świadoma ryzyka jakie niesie za sobą dzieło oparte na partycypacji i ekonomii czasu. Żyjemy w akceleratorze hiper szybkiej komunikacji. Funkcją takiej aparatury jest przyspieszenie. W takim świecie wolność artysty przestała być niezależnym bytem zrodzonym z samotności. Strategia będąca nieodłącznym elementem art of life & vice versa potrzebuje tłumy rozpoznawalnych piewców wzajemnych relacji. Taki „tłumek” z kąśliwej ironii autora filmu Melancholia, podczas konferencji prasowej, potrafił wyłowić tylko słowo „Hitler” uznając go za persona non grata. W dyskursie publicznym trzeba ważyć każde wypowiedziane słowo. Ale trzeba też umieć słuchać. Być może jednym z ukrytych tropów tej instalacji, jest świadoma głuchota ludzi zanurzonych w konflikt. To właśnie użycie słów odgrywa kluczową rolę w instalacji video Ewy Łuczak. Nie przypuszczałem, w początkowych momentach zagłębiania się w dysertację i instalację, że wywoła ona u mnie tak poszerzone echo, być może właśnie o to chodzi w tej immersyjnej i niejednoznacznej pracy. Toteż pomimo wielu zastrzeżeń i wątpliwości wnioskuje o pozytywne zaopiniowanie starań Pani mgr Ewy Łuczak o tytuł doktora i w związku z powyższym stwierdzam, że praca doktorska spełnia wymogi określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn. Dz. U. 2022 poz. 574 z późn. zm.) i popieram wniosek o nadanie stopnia doktora Pani mgr Ewie Łuczak w dziedzinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Prof. dr. hab. Piotr Kurka
Poznań, lato 2024